

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. I. An objectum voluntatis, aut simplicis volitionis, sit solum bonum, vel
indifferens ad bonum & malum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

effectus, sed aliquid accidens illi adjunctum: A
 Nam quod aliquis perfundens aliquem aqua, abluat
 ipsum, non est circumstantia ablutionis, sed quod ablu-
 endo infrigidet, vel calefaciat, & sanet, vel noceat, hoc
 est circumstantia, inquit D. Thomas hic art. 3. ad 3.
 Circumstantia Vbi exprimit locum in quo fit ac-
 tio; qui si sit publicus, reddit peccatum publi-
 cum & scandalosum; si sacer, facit illud esse sa-
 crilegium, & Deo specialiter injuriosum, quia
 domum Dei decet sanctitudo. Circumstantia
 Quibus auxiliis, significat instrumenta seu media
 quibus operans utitur: v. g. si quis utitur auxi-
 lio infidelium ad aliquod bellum, si incantatio-
 nibus magicis, si ope Dæmonum; illa præbent
 speciem malitiæ distinctæ. Circumstantia Cur
 designat finem, non intrinsecum & qui se tenet
 ex parte operis (hic enim pertinet ad assentiam)
 sed extrinsecum, & ab ipso operante intentum,
 ut si quis furetur propter adulterium, vel det
 elemosynam propter vanam gloriam. Circum-
 stantia Quomodo, explicat modum quo actus fit,
 nempe tardè vel velociter, intensè vel remissè;
 & hæc circumstantia communiter non mutat
 speciem, sed tantum modificat actum. Ultima
 denique circumstantia, scilicet Quando, signifi-
 cat tempus, in quo duo considerantur, scilicet
 qualitas temporis, & quantitas; qualitas, ut si
 fit dies festus, & quis non audiat missam, vel fa-
 ciat opus servile; quantitas verò, ut si actus
 multum vel parum duret; si enim sit diuturni-
 tas valde notabilis, aggravatur notabiliter pec-
 catum, non tamen mutatur species. De quo
 infra, cum agemus de bonitate & malitia ac-
 tum humanorum.

DISPUTATIO IV.

De simplici volitione.

Ad questionem 8. D. Thomæ.

EXPLICATIS conditionibus generalibus
 actu humanorum, quæ sunt ratio vo-
 luntarii, ac liberi, & circumstantiæ in com-
 muni, exponit S. Doctor singulos actus huma-
 nos in particulari, incipiendo ab illis qui sunt
 circa finem, & progrediendo in alios qui ver-
 santur circa media. Primus autem voluntatis
 actus circa finem, appellatur voluntas (nomine
 potentia illi appropriato, sicut prima principio-
 rum cognitio nuncupatur intellectus) vel simplex
 volitio, quia habet objectum omnino simplex,
 nempe finem sumptum præcisè secundum se;
 cum alii actus posteriores, vel respiciant finem
 in ordine ad media, ut intentio, vel media cum
 respectu ad finem, sicut electio, consensus, & as-
 sensus, atque ita non habeant objectum simplex,
 sed aliquo modo duplicatum. Licet autem D.
 Thomas de simplici volitione in hac quæstione
 principaliter intendat differere, plura tamen
 admiscet de ipsa potentia volitiva, quia ex-
 acta hujus notitia ita requi-
 rit.

ARTICVLVS I.

An objectum voluntatis, aut simplicis volitionis, sit solum bonum, vel indifferens ad bonum & malum?

LICET omnes ferè Theologi & Philosophi
 tanquam generale principium, ab omnibus
 sapientibus admittunt, recipiant, voluntatem
 non esse nisi boni, & omnia bonum appetere:
 sunt tamen aliqui Nominales, qui putant vo-
 luntatem posse ferri in malum, sub ratione mali,
 & ita adæquatam ipsius objectum non esse bo-
 num, sed indifferens ad bonum & malum. Scotus
 etiam in 1. dist. 1. quæst. 4. alii que in locis
 circa hoc videtur anceps & dubius, atque non
 esse sufficienter hucusque probatum, quod vo-
 luntas non possit odio habere bonum, & velle
 malum sub ratione mali.

S. I.

Conclusio negativa statuitur.

DICO tamen: Solum bonum, ut abstrahit à
 vero vel apparenti, esse objectum volunta-
 tis, seu simplicis volitionis; unde licet voluntas
 affectu prosecutionis possit ferri in bonum ali-
 quod apparet, quod revera malum est, non ta-
 men in malum cognitum ut tale.

Probatum primò ex Aristotele qui 1. Ethic. 1.
 cap. 1. tanquam fundamentum totius moralis
 scientiæ ponit illud principium: Bonum est quod
 omnia appetunt: Sed illud esset falsum, si volun-
 tas affectu prosecutionis posset ferri in malum,
 sub ratione mali, & si ejus objectum esset ali-
 quid abstrahens à bono & malo: Ergo &c.

Confirmatur ex SS. Patribus: Dionysius e-
 nim cap. 4. de divin. nominibus, docet quod
 malum est præter voluntatem, & quod omnia
 bonum appetunt, ut refert D. Thomas hic art.
 D in argumento sed contra. Et Augustinus in En-
 chir. cap. 86. sic ait: Beati esse volumus: & miseri
 non solum esse volumus, sed neque velle possumus. Item
 Boëtius 4. de consolat. profa 2. Omnes (in-
 quit) homines, boni pariter ac mali, indifferenter in-
 tentione ad bonum pervenire nituntur.

Respondent Nominales, Aristotelem, & SS.
 Patres, nomine boni & mali intellexisse idem
 quod appetibile & odibile.

Sed hæc interpretatio absurda est: nam in
 hoc sensu Aristoteles & SS. Patres locuti essent,
 nugatoria esset eorum locutio: cum enim di-
 cunt solum bonum esse appetibile, & solum
 malum odibile, sensus esset, solum appetibile
 esse appetibile, & solum odibile esse odibile.

Probatum secundò conclusio: De potentia
 volitiva, & illius actibus, eo ferè modo, propor-
 tione servatâ, philosophari oportet, quò de in-
 tellectiva, & operationibus ejus: Sed objectum
 adæquatam intellectus est ens ut verum, non
 verò ens ut abstrahens à vero vel falso: Ergo pa-
 riter objectum adæquatam voluntatis, subin-
 deque primæ operationis illius, erit ens ut bo-
 num, non verò ut abstrahens à bono & malo, seu
 à convenienti & inconvenienti. Unde sicut in-
 tellectus non potest assentiri falso, nisi sub ra-
 tione veri; ita nec voluntas potest prosequi ma-
 lum, nisi sub ratione boni, seu ut vestitum boni-
 tate aliquâ, verâ, vel apparente.

Pre-

Probatur Tertio conclusio ratione D. Thomae. Voluntas, sumpta pro volitione, seu actu volendi, est quidam appetitus rationalis: Sed omnis appetitus tendit in bonum: Ergo & omnis volitio. Major patet, Minor probatur. Appetitus nihil aliud est, quam quaedam appetentis inclinatio aliquid: Sed nihil inclinatur nisi ad id quod est sibi conveniens, & per consequens bonum: Ergo appetitus non est nisi boni. Hac tamen, subdit S. Doctor, est differentia inter appetitum naturalem, & appetitum rationalem, quod appetitus naturalis semper fertur in verum bonum, ac verè conveniens ipsi appetenti; appetitus autem rationalis non semper fertur in verum bonum, ac verè conveniens ipsi appetenti, sed saepe fertur in bonum tantum apparentem, quod est simpliciter malum ac disconveniens appetenti. Cujus differentiae ratio est, quia appetitus naturalis consequitur formam naturalem, quae tendit semper ad suam perfectionem, ac proinde ad verum bonum, & vere ipsi conveniens; appetitus autem rationalis consequitur formam apprehensam: constat autem quod aliquid potest apprehendi ut bonum & conveniens, quod in se nec est bonum nec conveniens. Ex qua differentia solvuntur plura argumenta adversus sententiam, quae solum probant voluntatem posse ferri in malum apprehensum sub ratione boni, ut ex solutione argumentorum patebit.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obiectis primò: Si bonum esset objectum adaequatum voluntatis, ipsa nullum posset habere actum qui versaretur circa malum: Sed hoc est falsum, ut patet in actu nolitionis & fugae: Ergo &c. Sequela probatur: quia nullus actus potentiae potest se extendere extra objectum adaequatum illius.

Respondeo, negando sequelam Majoris: nam saepe potentia & habitus operantur per modum recessus & fugae circa contrarium sui objecti, v. g. intellectus respicit falsum, & habitus iustitiae actum iniustitiae, &c. Unde D. Thomas hinc art. 1. ad 1. *Voluntas se habet & ad bonum & ad malum, sed ad bonum appetendo ipsum, ad malum verò fugiendo illud.* Nec propterea voluntas se extendit extra suum objectum adaequatum, quia quando fugit malum, quodammodo operatur propter bonum; ex eo enim malum fugit, quia bonum appetit: v. g. ideo quis odit mortem aut aegritudinem, quia amat vitam & sanitatem. Sicut ergo ens dicitur objectum formale adaequatum intellectus, quamvis intellectus possit cognoscere negationes & privationes, quae sunt non entia, ex eo quod illa cognoscantur sub ratione entis ex parte modi cognoscendi, & ad illud per se ordinantur: & sicut Deus est objectum formale adaequatum Theologiae, quamvis aliquis actus Theologiae versetur circa creaturas, quia illae non considerantur aut attinguntur à Theologia, nisi in ordine ad Deum: ita quia voluntas, dum per actum nolitionis fugit malum, illud fugit sub ratione alicujus boni, ideo semper stat objectum formale adaequatum voluntatis esse bonum.

Obiectis secundò: In odio inimicitiae, quò volumus malum inimico, volumus malum sub ratione mali formaliter: Ergo voluntas potest ferri in malum sub ratione mali. Consequentia patet,

Tom. III.

A Antecedens probatur, tum ex D. Thoma qu. 12. de malo art. 4. ubi ait: *Odium querit malum proximi sub ratione mali, & invidia contrariatur bono proximi sub ratione boni.* Tum etiam hac ratione. Odium inimicitiae opponitur disiecte amori amicitiae: Sed amor amicitiae vult bonum amico, quatenus est bonum illi: Ergo odium inimicitiae vult malum inimico, formaliter quò malum illius est.

Respondeo, odium inimicitiae respicere malum sub ratione mali proximi, sed non absolute sub ratione mali: quia malum & destructio inimici apparentiam boni habet respectu odientis, & sub illa apparentia & representatione appetitur; sicut è contra bonum alterius ut crescens, invidenti apparet malum. Unde D. Thomas non dicit quod odium querat malum absolute sub ratione mali, sed malum proximi: in quo directè opponitur amori amicitiae, quae vult bonum amico, quatenus illi bonum est.

Obiectis tertio: In hoc differt peccatum ex malitia à peccato ex ignorantia, vel passione, quod ille qui peccat ex malitia, vult malum sub ratione mali; ille autem qui peccat ex ignorantia, vult malum credens esse bonum; qui verò ex passione, vult malum ex ipso impetu boni sensibilis attrahentis: Sed voluntas aliquando peccat ex malitia, ut quando odit Deum: Ergo interdum vult malum sub ratione mali.

Confirmatur ex D. Thoma infra qu. 19. art. 7. ad 2. ubi ait: *Qui vult dare elemosynam propter inanem gloriam consequendam, vult id quod de se est bonum, sub ratione mali.*

Ad objectionem respondeo, negando Majoris: non enim ideo aliquis dicitur peccare ex malitia, quia vult malum sub ratione mali, sed quia peccat cum perfecta cognitione malitiae & deformitatis; quod non contingit in illis qui peccant ex ignorantia, vel ex passione, quia ignorantia & passione intellectus impeditur ne malitiam actus perfecte cognoscat. Ille ergo qui peccat ex malitia, apprehendit quidem malitiam & deformitatem actus, & ex hoc dicitur peccare ex malitia; illud tamen quod movet ejus voluntatem, est bonum delectabile, vel utile, quod apprehendit in actione peccaminosa.

Ad confirmationem dicatur D. Thomam loco citato solum velle, quod ille qui dat elemosynam propter inanem gloriam, vult id quod de se est bonum, sub ratione mali moralis, nempe inanis gloria; non tamen sub ratione mali ut sic, quia tunc intendit honorem, quem bonum quoddam naturale reputat.

Obiectis quartò: Potest aliquis appetere non esse, ut patet in damnatis, & in illis qui ex desperatione se occidunt: Sed non esse non potest appeti sub aliqua ratione boni; cum omnis bonitas fundetur in entitate & existentia rei: Ergo potest aliquis appetere malum sub ratione mali.

Respondeo concessa Majori, negando Minoris: nam ut ex Aristotele docet D. Thomas hinc art. 1. ad 3. *Carere malo, habet rationem boni;* unde cum non esse possit apprehendi, & de facto apprehendatur à damnatis & miseris, ut medium conducens ad carentiam mali, seu ad liberationem à miseria & poena, apprehenditur & appetitur sub aliqua ratione boni, non absoluta, sed respectiva.

Ad do quod, cum beatitudo duo includat, unum positivum, scilicet esse cum alio omnium bonorum, & aliud privativum, nempe carere

S omni

omni miseriam, potest appeti duobus modis: primo per modum prosecutionis boni, & hoc contingit, quando aliquis appetit possidere aut obtinere positivè aliquod bonum; secundò per modum remotionis mali, sicut quando aliquis desiderat carere aliqua miseriam, & hoc secundo modo ipsi damnati & miseri, dum appetunt non esse, quarunt beatitudinem, quatenus tunc optant carere omni miseriam.

11 **Objicies ultimò:** Voluntas est libera libertate contrarietatis circa bonum & malum, juxta illud Eccl. 15. *Ante hominem vita & mors bonum & malum, quod placuerit ei, dabitur illi:* Ergo potest indifferenter velle bonum & malum.

Respondeo, quod licet voluntas sit libera libertate contrarietatis, in ordine ad quodcumque bonum & malum particulare & limitatum, subindeque possit indifferenter illud velle aut nolle, non tamen circa bonum & malum ut sic, sed est determinata ab autore naturæ ad amandum bonum ut sic, & ad odiendum malum ut sic: unde ad libertatem voluntatis non requiritur quod per actum prosecutionis possit ferri in malum sub ratione mali, sed sufficit quod possit velle malum sub ratione boni: juxta illud Augustini in Enehir. cap. 105. *Nec enim culpanda est voluntas, nec dicendum, aut voluntas non est, aut libera non est, quia beati esse sic volumus, ut esse miseri non solum volumus, sed nequaquam prorsus velle possumus.*

ARTICULUS II.

An bonitas finis sit non solum objectum primum & principale voluntatis, sed etiam totale & adequatum?

PARTEM affirmativam tenent aliqui ex nostris Thomistis, existimantes in mediis nullam inveniri bonitatem intrinsecam, sed illa extrinsecè tantum denominari bona à bonitate finis; sicut medicina dicitur extrinsecè sana à sanitate animalis, cujus est effectiva: unde volunt bonum respectu finis & medii esse analogum analogià tantum attributionis seu proportionis.

S. I.

Sententia negans, ut probabilior eligitur.

12 **D**ico tamen: Media gaudere bonitate intrinseca, diminuta, ac dependente à bonitate finis; & per consequens finem esse quidem objectum primum & principale voluntatis, non tamen adequatum & totale. Ita videtur docere Divus Thomas hic art. 2. ut patebit ponderanti ejus verba: Nam in primis loquens de objecto adequato voluntatis, ut potentia volitiva est, dicit: *Quod voluntas se extendit ad finem, & ad ea qua sunt ad finem: ad ea enim se extendit unaquæque potentia, in quibus inveniri potest ratio sui objecti; sicut visus se extendit ad omnia qua participant quocumque modo colorem: ratio autem boni, quod est objectum voluntatis, invenitur non solum in fine, sed in his qua sunt ad finem.* Deinde in calcè corporis articuli, docet quod sicut intellectus respicit conclusiones, ut in eis relucet principia; ita voluntas fertur in media, prout in eis relucet ordo ad finem; sic enim se habet finis in appetibilibus, sicut principium in intelligibilibus. Et in solut. ad 2. ait quod medium se habet respectu finis, sicut color respectu lucis: Sed

A constat conclusiones in se habere veritatem & cognoscibilitatem intrinsecam, dependentem & tamen à veritate principiorum, eique subordinatam; & similiter colorem esse actui visibilem, licet dependenter à luce in exercitio movendi visum: Ergo ex D. Thoma media gaudent bonitate intrinseca, diminuta tamen, ac dependente à bonitate finis, ratione cujus pertinent ad objectum secundarium & minus principale voluntatis: sicut intellectus non solum habet pro objecto principia, sed etiam conclusiones; vel sicut visus non solum habet pro objecto lucem, sed etiam colorem.

Favet etiam Aristoteles lib. 1. magnorum Moralium cap. 5. ubi sic habet: *Bonorum quaedam sunt fines, alia verò non:* Sed qua non sunt fines, haud dubiè media sunt: Ergo ex Aristotele non solum finis, sed etiam media, sunt verè & intrinsecè bona.

Ratio etiam id suadet: Media enim ratione propria naturæ habent ordinem, proportionem, & coaptationem in finem; nam medicina habent vim naturalem & proportionem ad temperandum humores, & restituendam sanitatem: Ergo gaudent bonitate intrinseca, ratione cujus pertinent ad objectum secundarium & minus principale voluntatis. Consequentia probatur, tum exemplo materiz primæ, quæ ratione ordinis ad formam, & capacitatis ejus, dicitur bona, ut docent Philosophi in physica, & colligitur ex Divo Thoma 1. p. quaest. 5. art. 3. ad 3. ubi ait: *Materia prima participat aliquid de bono, scilicet ipsam ordinem vel aptitudinem ad bonum.* Tum etiam quia bonum idem est quod appetibile, seu conveniens appetitui: Sed media ratione proportionis & coaptationis in finem, movent formaliter appetitum, & terminant ejus actum qui est electio; quare quanto major proportio & efficacia est in mediis ad obtinendum finem, tanto magis appetuntur & eliguntur: Ergo ratione huius ordinis, proportionis, & coaptationis in finem, gaudent bonitate intrinseca in ordine ad illum. Unde D. Thomas 2. 2. quaest. 33. art. 6. ad 3. *Ea qua ordinantur ad finem, habent rationem boni ex ordine ad finem.*

Ad do quod, sicut virtus existens in lapide, per 14 D quam tendit in centrū, est quædam participatio virtutis conservativæ lapidis existentis in eodem centro; ideòq; cum lapis moveretur deorsum, eo velocius moveretur, quò magis ad centrū appropinquaret, quia per approximationem ad suam causam, virtus prædicta quodammodo confortatur & roboratur ad causandum prædictum motum, ut docet Aristoteles de celo textu 38. & ibi Divus Thomas lect. 17. Ita utilitas, per quam media ducunt in finem, est quædam participatio convenientiæ & bonitatis ipsius finis; unde illud medium utilius est ad finem aliquem, quod magis ad illum appropinquaret, quodq; magis participat de ipso fine: Ergo si media ab intrinseco habeant utilitatem, ordinem, proportionem, & coaptationem ad finem, gaudent etiam bonitate intrinseca, non absoluta, sed respectiva ac dependente à bonitate ipsius finis. Quare S. Doctor in 2. dist. 21. qu. 1. art. 3. loquens de bonitate mediolorum, & distinguens illam à bonitate finis, sic ait: *Aliquid tamen est quod in se bonitatem habet, non tamen appetitur si absolute consideretur, sed ex ordine ad finem, bonitatem quandam sortitur, qua utilitas nominatur.*

Potest etiam suaderi seu confirmari conclusio alia ratione desumpta ex eodem Angelico Doctore